

Omvärldsbevakning 1/2011

Ett underlag i arbetet med budgeten för 2012–2014

Utgiven av utbildningsförvaltningen, Stockholms stad 2011

Produktion Utbildningsförvaltningens kommunikationsgrupp

Redaktion Inger Willner, Ingrid Olsson och Peter Alexandersson (Kvalitets- och ekonomiavdelningen)

Cecilia Göransson (Grundskoleavdelningen)

Björn Johansson (Gymnasieavdelningen)

Elisabeth Ryde (Vuxenutbildningsavdelningen)

Robert Lundh (Avdelningen för enskild och fristående verksamhet)

Siv Andersson (Personalavdelningen)

Monica Eriksson (Uppdragsavdelningen)

Agnetha Styrwoldt-Alfheim (Administrativa avdelningen)

Grafisk form Martin Trokenheim

Foto Björn Tesch

Omvärldsbevakning I/2011

Inledning

Kvalitets- och ekonomiavdelningen har i uppdrag att ta fram en kunskapssammanställning som ett analysunderlag och komplement till arbetet med utbildningsnämndens planeringsdokument; planeringsunderlag (treårsprogram) och verksamhetsplan. Sammanställningen ska innehålla information om reformer, beslut, förslag och andra förändringar i omvärlden som kan medföra konsekvenser för förvaltningens arbete och uppdateras två gånger årligen. Sammanställningen har tagits fram i förvaltningens omvärldsgrupp med representanter för alla avdelningar.

Innehåll

1	Politik och lagstiftning	2
1.1	Skolformsövergripande reformer, beslut och förslag	2
1.2	Skolformsvisa reformer, beslut och förslag	8
2	Ekonomi och marknad	18
2.1	Ekonomisk utveckling	18
2.2	Demografisk utveckling	18
2.3	Skolmarknad	18
2.4	Arbetsmarknad	22
3	Aktuell debatt inom utbildningsområdet	23
3.1	Resultatutveckling - PISA	23
3.2	Likvärdig skola?	24
3.3	Nya kommunikationsformer – sociala medier	27
3.4	Internationellt samarbete	28

I POLITIK OCH LAGSTIFTNING

I.1 Skolformsövergripande reformer, beslut och förslag

Den nya skollagen för kunskap, valfrihet och trygghet

Den nya skollagen beslutades av riksdagen den 22 juni 2010. Den träder i kraft den 1 augusti 2010 och ska tillämpas på utbildningar från och med den 1 juli 2011. Lagen ska tillämpas på vuxenutbildningen från och med den 1 juli 2012. Nedan redovisas några viktiga förändringar som den nya lagen medför.

- Samma regler för fristående och offentliga skolor och de fristående skolorna och blir en del av skolväsendet. Det innebär bland annat att de fristående skolorna, med vissa begränsade undantag, ska följa kurs- och läroplaner och sätta betyg.
- Regleringen av processen som leder till beslut om särskilt stöd och ett åtgärdsprogram blir tydligare. Ett beslut om att upprätta eller inte upprätta ett åtgärdsprogram ska kunna överklagas. Huvudmän, skolor och förskolor ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete. Kravet på kommunal skolplan och kvalitetsredovisning avskaffas.
- Eleverna ska ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator inom elevhälsan och också studie- och yrkesvägledning. Alla elever i kommunala och fristående skolor ska ha tillgång till skolbibliotek.
- Fler beslut än i dag kan överklagas, i syfte att öka rättssäkerheten för elever och vårdnadshavare. Bland annat ska beslut om rätt till skolskjuts kunna överklagas.
- Rektor och lärare allmänna befogenheter förtydligas. Fler disciplinära åtgärder ska kunna användas mot elever som stör andra elevers trygghet och studiero.
- Om en elev uppnått målen innan skolplikten upphör, upphör skolplikten tidigare. För den elev som inte gått ut högsta årskursen, när skolplikten upphör, förlängs skolplikten ett år.
- Reglerna om befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen utformas väsentligt mer restriktivt än i dag.
- Skolinspektionen ges möjlighet till skarpare sanktioner mot de huvudmän som missköter sig. Bland annat får myndigheten möjlighet att utfärda vitesförelägganden och att i särskilt allvarliga fall stänga en skola med omedelbar verkan.

Se länkar:

<http://regeringen.se/content/1/c6/14/23/68/25bd4959.pdf> (hela propositionen)

<http://regeringen.se/content/1/c6/14/23/64/b590cfdb.pdf> (sammanfattning)

Beslut om ny lärarutbildning

Riksdagen beslutade den 28 april 2010 att lärarutbildningen ska förändras i enlighet med förslagen i regeringens proposition Bäst i klassen - en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:899). Dagens sammanhållna lärarexamen ska därmed ersättas av fyra nya yrkesexamina: förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen. Utbildningarna beräknas kunna starta höstterminen 2011. Se länk: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/13/93/30/100696be.pdf>

Med anledning av beslutet lämnar regeringen uppdrag åt Högskoleverket gällande bl.a. examina och tillämpning m.m. av den nya lärar- och förskolläraryrkesutbildningen. Se länk: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/53/58/445936b0.pdf>

Nya propositioner***Legitimation av lärare och förskollärare***

I propositionen Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20) föreslås att ett legitimationssystem för lärare och förskollärare införs. I anslutning till detta förslag redovisar regeringen sin syn på vad som ska krävas för att kunna få legitimation och hur systemet är avsett att fungera. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas fullt ut från den 1 juli 2012.

Läraren eller förskolläraren ska ha examen och därefter ha visat sig lämplig för yrket under en introduktionsperiod på minst ett läsår för att få legitimation. Under introduktionsperioden ska en mentor, en legitimerad lärare eller förskollärare, ge råd och stöd till den nyutbildade.

Den som är legitimerad blir inte behörig för all undervisning, utan för viss verksamhet eller vissa skolformer, årskurser och ämnen. Endast legitimerade lärare och förskollärare ska få fastanställas och bara dessa ska få sätta betyg. Dessutom ska den som är legitimerad ha ett särskilt ansvar för undervisningen.

Skolverket ska utfärda legitimationer och att en ny nämnd ska inrättas vid Skolverket, Lärarnas ansvarsnämnd. Denna nämnd ska kunna dra in legitimationen, om läraren exempelvis har varit grovt oskicklig eller har begått grova brott. Mindre allvarliga överträdelser kan innebära en varning.

För att skapa fler karriärvägar för lärare och förskollärare ska lektorer utnämnas av Skolverket. Den som är legitimerad, har avlagt doktorsexamen, eller minst licentiatexamen, och under minst fyra år har visat pedagogisk skicklighet kan ansöka om detta.

Enligt regeringen ska det som huvudregel krävas legitimation som lärare respektive förskollärare för att få anställas i skolväsendet utan tidsbegränsning och för att få undervisa. Förutsättningarna för att få legitimation föreslås vara att lärare ska ha en lärarexamen och förskollärande en förskollärarexamen, eller motsvarande äldre examen. Examen kan ha uppnåtts på olika vägar. En lärare kan också ha tillägnat sig yrkeskunskaper som validerats och därefter fullgjort en pedagogisk utbildning som lett till examen.

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/39/33/31b9e312.pdf>

Regeringen gav i november 2011 Skolverket i uppdrag att förbereda och organisera arbetet med att legitimera förskollärare och lärare

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/58/70/43a283ef.pdf>

Med anledning av uppdraget har Skolverket har i januari 2011 gett följande information

- Förskollärare och lärare kan ansöka om legitimation hos Skolverket, tidigast från den 1 juli 2011.
- Legitimationen gäller för den skolform, de årskurser och de ämnen som läraren har i sin examen.
- Sökanden måste ha ett fullständigt utbildningsbevis över att man avslutat förskollärare- och/eller lärarutbildning.
- Rektor ska yttra sig över den sökandes lämplighet.
- Några lärare är undantagna tills vidare: modersmåslärare och yrkeslärare. Det är önskvärt att yrkeslärare och modersmåslärare med rätt utbildning ansöker om legitimation.
- Lärare utan legitimation får anställas tills vidare och sätta betyg fram till juli 2015.
- Ett introduktionsår med stöd av mentor planeras för nytexaminerade lärare från den 1 juli 2012.
- En legitimerad förskollärare eller lärare ska kunna ansöka om komplettering av behörighet och utnämning till lektor.
- Lärarnas ansvarsnämnd föreslås bli inrättad vid Skolverket.

Skolverket kommer i det fortsatta arbetet att utarbeta underlag för kompetensprofiler, lärares och förskollärares introduktionsperiod samt rektorers och förskolechefers yttranden över lärares och förskollärares lämplighet. Skolverket kommer även att påbörja utredningsarbetet för personer med utländsk lärar- eller förskollärarexamen. Arbetet pågår under våren 2011.

Betänkanden

Riktiga betyg är bättre än höga betyg – Förslag till omprövning av betyg

För att öka rättssäkerheten bör ett betyg kunna omprövas. Det föreslår regeringens utredare, som i januari 2011 överlämnat rubricerat betänkande till utbildningsminister Jan Björklund. Betänkandet går nu på remiss.

Elever har tidigare inte kunnat få sina betyg omprövade om de varit missnöjda med lärarens bedömning. I skollagen har införts en skyldighet för läraren att ändra ett betyg om det är uppenbart oriktigt och det kan ske snabbt och enkelt. I betänkandet föreslås att en elev, som inte får sitt betyg ändrat av läraren, ska kunna få betyget omprövat av rektorn. Om rektorn finner att betyget är oriktigt ska det ändras. En ändring får dock inte innebära att betyget sänks. I stort sett alla betyg i alla skolformer ska kunna omprövas. Rektorn förutsätts ta stöd av meriterade och erfarna lärare. En omprövning av betyg förutsätter att det finns en dokumentation av elevens kunskaper att utgå ifrån. Därför förtydligas kraven på dokumentation, vilket också bör leda till en ökad transparens i betygssättningen. Utredningen bedömer dessutom att det finns starka skäl för huvudmän och rektorer att arbeta systematiskt med att utveckla kvaliteten i betygssättningen. Se länk: <http://regeringen.se/content/1/c6/15/85/94/1592e05d.pdf>

Se, tolka och agera – allas rätt till en likvärdig utbildning - utsatta barn i skolan

I sitt slutbetänkande ger utredningen om utsatta barn i skolan en samlad bild av hur skolan arbetar och hur den samverkar med andra kring de barn och elever som far illa eller som har stora stödbehov. I betänkandet lämnas också förslag på förebyggande och främjande insatser.

Utredningen har kartlagt och analyserat hur förskola, grundskola och gymnasieskola samt elevhälsa arbetar och samverkar med socialtjänst, hälso- och sjukvård och polis kring barn och elever med komplexa stödbehov. Vilket ansvar förskola och skola har för dessa barn i förhållande till andra aktörer klargörs.

Ansvariga, lärare och annan personal inom förskola och skola anser att uppdraget i dag kräver mer stöd, både från nationell nivå och av andra aktörer. De möter dagligen problem som kräver en effektiv samverkan med andra - särskilt gäller det vid psykisk ohälsa och social problematik.

En viktig grund för utredningens överväganden är en intervjustudie där nära 400 verksamma personer i åtta kommuner får komma till tals. De ger en unik bild av sin verksamhet och pekar på vilka hinder och framgångsfaktorer som finns.

Förslagen innehåller både förebyggande och främjande insatser och har fokus på förskolans och skolans förmåga att se, tolka och agera - ensam eller i samverkan med andra. Tidiga upptäckter och insatser behöver fokuseras och förskolan och de tidiga åren i grundskolan är särskilt viktiga liksom elevhälsans strategiska roll.

Förslagen riktar sig till flera nivåer - från Regeringskansliet och till verksamhetsnivå och rör fyra centrala områden:

- Bättre samverkan krävs på alla nivåer
- Bättre stöd för likvärdighet och rättssäkerhet krävs
- Elevhälsan och satsningar på ökad kunskap
- Mer forskning behövs och utvecklingsarbete om god praxis

Slutbetänkandet: <http://regeringen.se/content/1/c6/15/77/86/14693982.pdf>

Delbetänkande: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/26/91/50e04e23.pdf>

Regeringsförslag

Förslag till förändring i urvalsreglerna till gymnasiet

I grundskolan ska eleverna ha ämnet språkval för att lära sig ett modernt språk utöver engelska, oftast tyska, franska eller spanska. Endast drygt 60 % av eleverna läser något av dessa språk till slutet av årskurs nio.

För att få fler elever att välja att läsa ett modernt språk och också slutföra studierna föreslår regeringen en ändring i urvalsreglerna till gymnasiet: betyget för moderna språk ska få räknas som ett sjuttonde ämne när meritvärdet läggs ihop, utöver de 16 ämnen som är standard. Även ett G i ämnet språkval lönar sig då, genom att ytterligare tio poäng kan läggas till meritvärdet.

Planen är att detta ska gälla för de elever som börjar årskurs 6 i höst och därmed tillämpas i urvalet till gymnasiet första gången inför höstterminen 2014.

Se länk: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/79/62/1522d1d3.pdf>

Skolk i betyget

I en promemoria från regeringen föreslås att omfattningen av skolk i antal timmar eller lektionstillfällen förs in i terminsbetygen för elever i grundskolan och övriga obligatoriska skolformer där terminsbetyg utfärdas.

För gymnasieskolan och gymnasiesärskolan gäller att uppgifter om eventuell olovlig frånvaro ska redovisas i elevens samlade betygsdokument. Ett samlat betygsdokument utfärdas varje termin utom den sista, under förutsättning att eleven har avslutat en eller flera kurser.

Reglerna föreslås träda i kraft under våren 2011 och börjar tillämpas hösten 2011 samtidigt med den nya skollagen. Första gången skolket redovisas i betygen blir således i december 2011.

Se länk: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/01/18/b5053889.pdf>

Skyldighet att anmäla missförhållanden i skolan

Personal bör bli skyldig att anmäla missförhållanden i skolan. I den nya skollagen föreslås att kränkningar av elever måste anmälas. Regeringen har tillsatt en utredning, som ska föreslå hur man kan utforma en allmän skyldighet att anmäla missförhållanden inom skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Bland annat ska utredningen klargöra vad som ska räknas som ett missförhållande, vilket kan skilja sig mellan exempelvis förskolan och gymnasieskolan, och hur anmälningsförfarandet ska utformas.

Dessutom ska utredaren föreslå vilka personalkategorier som ska omfattas av anmälningskyldigheten, till exempel om det även ska gälla lärarstudenter eller vaktmästare. Utredningen behöver också ta ställning till om den som är anmälningskyldig, men har låtit bli att anmäla, ska kunna drabbas av någon sanktion. Utredningen ska överlämna sitt betänkande senast den 31 mars 2011.

Se länk: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/42/91/dbab0c90.pdf>

Uppdrag

European Qualifications Framework

Sverige ingår i en överenskommelse inom ramen för Europarådet om att skapa ett gemensamt europeiskt ramverk för kvalifikationer inom det livslånga lärandet; [EQF \(European Qualifications Framework\)](#). I överenskommelsen ingår 27 europeiska länder. Ramverket ska omfatta alla typer av kvalifikationer från informellt lärande till högre akademiska examina i åtta nivåer. Hörnstenar i ramen är s.k. *learning outcomes* som ska uttryckas i kategorierna kunskap, färdighet och kompetens på varje nivå. I korthet går det svenska förslaget ut på att det nationella ramverket (NQF) ska ligga så nära det europeiska som möjligt. Regeringen har uppdragit åt Myndigheten för yrkesutbildning att ansvara för arbetet i Sverige. Från år 2012 ska alla nya examensbevis innehålla en hänvisning till EQF.

I.2 Skolformsvisa reformer, beslut och förslag

Förskola

Konsekvenser av ny skollag

Undervisning i förskolan

Förskolan blir en egen skolform och förskolans verksamhet kommer därför att omfattas av begreppen utbildning och undervisning. Huvudmannen ska använda förskollärare för undervisningen, men det kan också finnas annan personal för att främja barnens utveckling och lärande.

Förskolechef

Förskolechef har inte tidigare varit en reglerad befattning. I den nya skollagen regleras förskolechefens lednings- och samordningsansvar. Förskolechefer får till exempel ansvar för den övergripande organisationen av det pedagogiska arbetet och ansvaret för att barn i behov av särskilt stöd får det. Bestämmelserna gäller för både fristående och kommunala förskolor.

Omsorg under nätter och helger

Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola inte finns i den omfattning som behövs, till exempel nattetid eller under helger. Denna verksamhet är inte förskola men har kvalitetskrav när det gäller exempelvis värdegrund, lokaler och gruppstorlek.

(Skolverket: Utmaningar för skolan – skollagen och de nya reformerna, 2010)

Beslut om Förnyad läroplan för förskolan

I förskolans läroplan finns mål för barnens språkliga och kommunikativa utveckling, matematiska utveckling, samt naturvetenskap och teknik. Dessa mål förtydligas nu och utvecklas till både omfattning och innehåll i den förnyade läroplan som regeringen fastställt.

Förskolans kvalitet ska kontinuerligt utvärderas och utvecklas. Läroplanen innehåller inte mål eller normer för vad enskilda barn ska ha uppnått vid olika tidpunkter. Men för att kunna utmana och stödja varje barns lärande behövs också kunskap om varje barns utveckling. Kunskapen om varje barn ska inte användas för att kategorisera eller jämföra barnen, utan vara underlag för den fortsatta planeringen av verksamheten.

Förskollärarnas pedagogiska ansvar skrivs nu in i läroplanen. Förskollärare får ett förtydligt specifikt ansvar för t ex att arbetet i barngruppen genomförs så att barnen utmanas i förhållande till målen. Det är också förskollärare som ansvarar för att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt dokumenteras och följs upp

så att läroplanens mål och intentioner uppfylls.

Förskolechefens roll tydliggörs också i läroplanen. Som pedagogisk ledare och chef för förskollärare, barnskötare och övrig personal i förskolan har förskolechefen det övergripande ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med målen i läroplanen och uppdraget i dess helhet.

Den nya läroplanen gäller från och med den 1 juli 2011.

Se länk: <http://regeringen.se/content/1/c6/15/03/70/956cc914.pdf>

Promemoria - Förskola i utveckling

Denna skrift presenterar en promemoria som har tagits fram inom Utbildningsdepartementet. Promemorian beskriver bakgrunden till de förtydliganden och kompletteringar som gjorts i läroplanen.

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/89/51/20e75aa2.pdf>

Grundskola

Konsekvenser av ny skollag

- Rektor beslutar om särskilt stöd i form av särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning eller genom anpassad studiegång, inte huvudmannen.
- Rektor/skolan kommer att mötas av högre krav på dokumentation kring t.ex. åtgärdsprogram.
- Fristående skolor är skyldiga att lämna slutbetyg till kommunen för arkivering.
- Elever i förskoleklass har företräde till årskurs 1 vilket står i strid med närhetsprincipen som ju ska vara huvudregel.
- Timplan och lokalt tillval – alla ska följa timplanen utom de som deltagit i försöken utan timplan. Man kan dock ansöka om befrielse om man kan motivera det liksom man kan ansöka om lokala tillval. Skollagen är dock skriven så att den ska ge stort utrymme för lokala varianter.
- Grundsärskola – målgruppen något ändrad. Barn med autism utan utvecklingsstörning tas inte längre emot. Föräldrarnas medgivande krävs vid placering i särskolan, men kommunen kan om synnerliga skäl finns fortfarande placera elever i grundsärskola utan föräldrarnas medgivande.
- Begrepp: Elev är man även på fritidshemmen, inte barn. Distinktionen mellan undervisning och utbildning gäller även här.

- Tillsyn: Disciplinära åtgärder tas i fyra steg: skriftlig varning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid annan skola och avstängning i högst en vecka.
- Frivilliga avgifter möjliggörs.

Ny lag om betyg från årskurs 6 i grundskolan från höstterminen 2012

Betyg kommer att införas från årskurs 6 från höstterminen 2012. Den nya lagen börjar gälla den 1 juli 2011 och kan användas för första gången på utbildningar som startar höstterminen 2012. Beslutet innebär i huvudsak att:

- Elever i grundskolan och sameskolan får betyg vid varje terminsslut från sjätte klass i alla ämnen utom språkval. Det samma gäller grundsärskolan, när betygs sätts.
- I specialskolan sätts betyg från höstterminen i årskurs 7.
- I ämnet språkval ska betyg sättas från höstterminen i årskurs 7 i grundskolan och från höstterminen i årskurs 8 i specialskolan.
- Rektorn får bestämma om det ska sättas ett sammanfattande betyg för samhällsorienterande och naturorienterande ämnen (SO och NO) i årskurs 6 i grundskolan och sameskolan. I specialskolan gäller detta i stället i årskurs 7.

Betänkande: I rätten tid? Om ålder och skolstart

Betänkandet innehåller en genomgång av nyare svensk och internationell forskning om frågor som berör flexibel skolstart. Genomgången visar att det snarare är den verksamhet eleverna möter i skolan än tidpunkten för skolstarten, som är avgörande för deras fortsatta kunskapsutveckling. Forskningen ger inga entydiga belägg för att en tidig skolstart generellt skulle vara gynnsam för en elevs senare skolprestationer, indikationer finns på motsatsen. Inte heller finns det tydliga belägg för att den individualisering av undervisningen, i den form som vanligen förekommer i svenska skolor, skulle främja elevernas kunskapsutveckling eller sociala utveckling. Det svenska systemet medger redan ett stort mått av flexibilitet i samband med skolstarten och undervisningen ska, enligt läroplanen, anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Enligt utredarens mening är det därför tveksamt att rekommendera en annan tidpunkt för skolstarten än den nuvarande.

Utredarens förslag till försöksverksamhet innebär att barn ska ha möjlighet att börja grundskolans årskurs 1 vid höst- eller vårterminens början. Möjligheten ska finnas från höstterminen det år barnet fyller sex år till vårterminen det år det fyller åtta år. Föräldrarna ska avgöra när barnet ska börja efter samtal med personal som känner barnet i förskola eller förskoleklass. Barn som börjar en vårtermin ska, efter en individuell bedömning, hänföras till reguljär årskurs 2 eller 3 senast inför elevens femte termin.

Som stöd inför föräldrars val av tidpunkt för skolstarten föreslår utredaren, att Skolverket ska utarbeta ett stödmaterial. Detta ska belysa bl.a. de möjligheter till flexibilitet som redan finns i nuvarande system samt problematisera frågan om barns skolstart. Tanken på ett skolmognadsprov avvisas.

Utredaren föreslår också att Skolverket ska utarbeta allmänna råd om förskoleklassen, en skolform som kan erbjuda en mjuk övergång från förskola till ett mer systematiserat vuxenstyrt lärande. Vidare föreslås stödmaterial om hur flexibiliteten i nuvarande system kan användas mer samt om att utveckla samarbetet kring barnen mellan förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskola. Betänkandet har varit på remiss på utbildningsförvaltningen. Se länk till betänkandet: [Http://regeringen.se/content/1/c6/15/41/01/1c337023.pdf](http://regeringen.se/content/1/c6/15/41/01/1c337023.pdf)

Utredning: Skärpt sekretesslagstiftning i skolan

Skolor ska dokumentera allt fler uppgifter om elever, exempelvis i individuella utvecklingsplaner. Regeringen har därför beslutat att tillsätta en utredning för att skärpa sekretesslagstiftningen för skolväsendet.

Utredningen ska se över vad det är för sorts uppgifter som skolorna har om eleverna i individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram och föreslå hur sekretesskyddet för dem kan stärkas. Skriftliga omdömen och andra uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, t.ex. om stödåtgärder, ska bli hemliga. Även andra uppgifter, sådant som rör elevvård som eleven exempelvis berättar för sin lärare, bör ha starkare skydd, så att de vanligtvis är hemliga.

Reglerna för tystnadsplikt för personal i enskild verksamhet (dvs. fristående skolor, enskild förskoleklass och enskild förskolverksamhet och skolbarnsomsorg) ska också ändras, så att reglerna så långt som möjligt motsvarar reglerna i offentliga skolor. Utredningen ska överlämna sitt betänkande i februari 2011. Se länk: <http://regeringen.se/content/1/c6/14/27/29/51628555.pdf>

Förordning om försöksverksamhet: Spetsutbildningar inom grundskolan

Regeringen avser att införa en försöksverksamhet med spetsutbildningar på högstadiet inom de teoretiska ämnena, precis som i gymnasieskolan. Skolorna ska få använda tester och prov för att välja vilka elever som ska få gå på utbildningarna och dessa ska vara riksrekryterande. Förordningen gäller för utbildning som påbörjas från den 1 juli 2012 till och med 30 juni 2019.

En spetsutbildning ska innehålla särskild fördjupning och breddning inom det aktuella ämnet, t.ex. kan eleverna ges möjlighet att redan i grundskolan läsa gymnasiekurser och få betyg på dem. Skolverket ska få i uppdrag att utse vilka skolor som ska komma i fråga, med hårda krav på kvalitet, till exempel ska skolan

ha ett dokumenterat samarbete med en gymnasieskola och lärarna ska ha rätt behörighet.

Förslaget innebär att tio klasser, med maximalt 30 elever vardera, ska kunna bli spetsutbildningar från och med höstterminen 2012. Så småningom ska 30 klasser kunna finnas. Hälften av utbildningarna ska vara inriktade mot matematik och NO-ämnena, hälften mot SO-ämnena eller humanistiska ämnena. Både offentliga skolor och fristående skolor ska kunna delta.

Se länk: <http://regeringen.se/content/1/c6/15/12/11/93416b5f.pdf>

Gymnasieskola

Gy 2011

Hösten 2011 startar en ny gymnasieskola som syftar till att höja kvaliteten och att fler elever ska nå målen. Bakgrunden till förändringarna är att för många elever hoppar av eller avslutar gymnasiet utan att ha nått målen. Ett annat problem har varit att lokalt utformade program och kurser ibland lett till sänkta krav. Utbildningsutbudet ska vara kvalitetssäkrat och överblickbart. Den nya gymnasieskolan innehåller 18 program med 60 inriktningar jämfört med dagens 17 respektive 35. Samtidigt ska en tydligare reglering leda till att likvärdigheten i utbildningarna ökar.

Ändrade antagningskrav

Kraven för att komma in på gymnasiet förändras. I framtiden måste eleven ha godkända betyg i svenska, engelska och matematik samt i minst nio andra ämnen för att vara behörig till de högskoleförberedande programmen. För att vara behörig till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska, engelska och matematik samt i minst fem andra ämnen.

Två examina

Skillnaden mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program blir tydlig. Eleverna ska vara bättre förberedda för yrkeslivet eller för högskolestudier än i dag. Högskoleförberedande examen kommer att ge grundläggande högskolebehörighet.

Även på ett yrkesprogram ska eleverna ha möjlighet att uppnå grundläggande högskolebehörighet under gymnasieutbildningen. Inom yrkesprogrammen kommer även en lärlingsutbildning att kunna genomföras på arbetsplats.

Nya examensmål

Helt nya examensmål ersätter dagens programmål. Examensmålen ska ligga till grund för planeringen av utbildningen på respektive program. Eftersom de ska styra utbildningen och gymnasiearbetets utformning och innehåll måste även inriktningar, yrkesutgångar och särskilda varianter kunna kopplas till examensmålen.

(Skolverket: *Utmaningar för skolan – skollagen och de nya reformerna, 2010*)

Särskola

Konsekvenser av den nya skollagen

Särskolan delas upp i två skolformer: grundsärskola och gymnasiesärskolan.

Träningskolan finns kvar som inriktning inom grundsärskolan.

Elever med autism eller autismliknande tillstånd ska tillhöra personkretsen för särskolan endast om de också har en utvecklingsstörning

Utredning inför beslut om mottagande ska omfatta en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning.

Betänkande: Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för elever med utvecklingsstörning

Gymnasiesärskoleutredningen har överlämnat betänkandet "Den framtida gymnasiesärskolan - en likvärdig utbildning för elever med utvecklingsstörning" till utbildningsminister Jan Björklund. I det föreslår utredaren att det ska finnas ett brett utbud av utbildningar för elever i gymnasiesärskolan och att eleverna ska kunna välja utbildning och skola på motsvarande sätt som elever i gymnasieskolan.

Gymnasiesärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en anpassad utbildning. Liksom för gymnasieskolan föreslås den ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Fortsatta studier kan handla om gymnasial särvox, folkhögskola eller kursverksamhet.

Den framtida gymnasiesärskolan föreslås bestå av nio nationella program och ett träningsprogram för elever som inte kan följa undervisningen på de nationella programmen. De nationella programmen hämtar innehåll från gymnasieskolans samtliga program, inte som i dag endast från vissa. Nyheter är programmen Fastighet, anläggning och bygg, Hälsa, vård och omsorg samt Samhälle och språk.

Ett trettiotal nationella inriktningar föreslås, vilket är en nyhet som bidrar till en ökad tydlighet om gymnasiesärskolans innehåll. Det gör det lättare för kommunerna att samverka om utbildningsutbudet. Att de nationella inriktningarna speglar gymnasieskolans inriktningar gynnar samverkan mellan skolformerna.

Det ska också vara möjligt att inrätta riksrekryterande utbildning, t.ex. riksidrottsutbildning, inom gymnasiesärskolan. Utredningen föreslår även en gymnasial lärlingsutbildning inom gymnasiesärskolan.

En poäng- och kursindelning ska ersätta timplanen för de nationella programmen. Det gör det möjligt att bygga in en tydlig progression i utbildningen och ge varje

elev möjlighet att utifrån sina förutsättningar nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

För att en elev ska ha möjlighet att dra nytta av de olika utbildningsvägarna ska eleven ha möjlighet att söka nationellt program på samma sätt som gäller för elever som söker till gymnasieskolan. Det ska också vara möjligt att bli mottagen till en gymnasiesärskola i en annan kommun eller fristående gymnasiesärskola på motsvarande villkor som för gymnasieskolan.

Eleven ska enligt förslaget söka även till det träningsprogram som föreslås ersätta dagens individuella program inom gymnasiesärskolan. Om hemkommunen bedömer att eleven har förutsättningar att tas emot på ett nationellt program ska eleven erbjudas ett sådant i stället. Ingen elev ska kunna nekats utbildning på nationellt program.

En elev som tillhör särskolans målgrupp ska också ha möjlighet att söka sig till gymnasieskolan och då bli mottagen på gymnasieskolans yrkesintroduktion eller individuellt alternativ, utan att kommunen ska kunna motsätta sig detta.

Utredaren föreslår vidare att rätten att alltid tas emot i gymnasiesärskolan för en elev som gått ut grundsärskolan ska gälla endast om eleven tillhör särskolans målgrupp. Konsekvenserna av att tas emot i gymnasiesärskolan på felaktiga grunder kan bli påtagliga och livslånga t.ex. genom att möjligheten till fortsatta studier påverkas. Personal i grundsärskola eller gymnasiesärskola ska vara skyldiga att anmäla om det finns indikationer på att en elev inte tillhör särskolans målgrupp. Hemkommun ska i så fall utreda detta och, om eleven inte tillhör målgruppen, omplacera eleven till grundskolan eller gymnasieskolan samt vidta åtgärder för att underlätta elevens övergång.

Det ska vara möjligt att fullfölja sina gymnasiesärskolestudier på gymnasial särvux om eleven har förutsättningar för det. Gymnasial särvux ska även kunna erbjuda annan utbildning på samma nivå, t.ex. yrkeskurser eller orienteringskurser. Se länk: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/16/00/77/e8050ab2.pdf>

Ny satsning från regeringen för elever från gymnasiesärskolan

Ungdomar som idag går ut gymnasiesärskolan - en skolform för elever med utvecklingsstörning - får ingen behörighet till vidareutbildning. I dag kräver allt fler yrken någon form av eftergymnasial utbildning. Att komma in på arbetsmarknaden är inte lätt för ungdomar generellt, men för ungdomar med utvecklingsstörning är det särskilt svårt.

För att underlätta för denna grupp öppnar regeringen för elever från gymnasiesärskolan att delta i regeringens satsningar på lärlingar, gymnasiala vuxenutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar.

Yrkeshögskolan ska i samarbete med Myndigheten för handikappolitisk samordning få i uppdrag att gå igenom hur man kan ta emot studerande med funktionsnedsättning och föreslå informationsinsatser riktade till målgruppen och utbildningsanordnare. Det kan även inkludera personer som avslutat gymnasiesärskolan och som kan ha förutsättningar att klara vissa studier.

Lärlingssatsningen inom gymnasial vuxenutbildning ska öppnas även för elever från gymnasiesärskolan. På särvux ska det vara möjligt att studera som lärling. Genom denna satsning möjliggör regeringen för fler personer att få en lärlingsplats och därmed ökar deras chans att få jobb.

Yrkesvux, som hittills har gett 50 000 människor en yrkesutbildning, kommer från och med i vår även att inkludera studerande som gått på gymnasiesärskolan eller tillhör den studerandegruppen.

Granskning av mottagandet i obligatoriska särskolan

Skolinspektionen har i samråd med socialstyrelsen genomfört en tillsyn av kvaliteten i handläggning och utredning inför mottagande i den obligatoriska särskolan i 30 kommuner. Stockholm är en av dessa kommuner. Skolinspektionen har granskat 235 elevärenden i kommunen. Skolinspektionen riktar allvarlig kritik mot staden avseende brister i handläggning och utredning av mottagande av elever i de granskade ärendena. Utbildningsförvaltningen ska till skolinspektionen lämna en redogörelse av vidtagna åtgärder med anledning av beslutet.

Vuxenutbildning

Konsekvenser av ny skollag

De nya bestämmelserna för vuxenutbildningen ska börja gälla från och med den 1 juli 2012.

Behov, förutsättningar och individuella lösningar

Liksom tidigare ska den studerandes behov och förutsättningar styra upplägget av utbildningen. Varje vuxenstuderande ska ha en individuell studieplan som ska innehålla uppgifter om utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Den som inte har uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier på ett yrkesprogram i gymnasieskolan har rätt att göra det inom vuxenutbildningen på gymnasial nivå.

Nya benämningar

Kommunal vuxenutbildning ska ges på grundläggande och gymnasial nivå. Benämningarna grundläggande respektive gymnasial vuxenutbildning tas bort. Syftet är att tydliggöra att det inte alltid finns ett i förväg bestämt innehåll att följa.

Särvux och svenskundervisning för invandrare (sfi) byter namn till särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Validering och intyg

Begreppet validering definieras i skollagen. Validering kan ske inom ramen för en orienteringskurs. Den som vill ska få resultatet av en validering skriftligt. Alla skolformer inom vuxenutbildningen får möjlighet att utfärda intyg. Intyg ska kunna utfärdas om den som slutfört en kurs vill ha sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom ett betyg. Rektorn utfärdar intyg och huvudmannen ansvarar för att de studerande får information om möjligheten.

Ansökan och avgifter

När en hemkommun beslutar att inte stå för kostnaderna för en utbildning som anordnas av en annan huvudman har den studerande rätt att överklaga beslutet hos Skolväsendets överklagandenämnd. Möjligheten att ta ut ansökningsavgift för utbildning på gymnasial nivå tas bort.

(Skolverket: Utmaningar för skolan – skollagen och de nya reformerna, 2010)

Ny lag: Betygsrätt för privata utbildningsanordnare

En ny lag som riksdagen beslutade om i juni 2010, SFS 2010:253, ger möjlighet för externa utbildningsanordnare som bedriver kommunal vuxenutbildning, särvux eller sfi att hos Skolinspektionen ansöka om betygsrätt. Skolinspektionen har även ett tillsynsansvar över de anordnare som erhållit den utökade betygsrätten. Betygsrätten innebär rätt att sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg. Betygsrätten gäller för utbildningar som påbörjas tidigast den 1 januari 2011. Slutbetyg kan dock endast upprättas hos huvudmannen. Den förändrade lagstiftningen innebär att berörd myndighet avgör om den utökade betygsrätten skall omfatta den utbildning som upphandlas.

För staden bör den nya lagstiftningen leda till förenklad administration och tydligare ansvarsfördelning då kontrollen ligger närmare ansvarig utbildningsanordnare. Stora krav ställs dock även fortsättningsvis på huvudmannen så att en trygg och likvärdig betygsättning upprätthålls.

En nationell betygsdatabas för elektronisk insamling av slutbetyg och samlade betygsunderlag är under framtagande inom vuxenutbildningen. Stockholm har av VHS fått möjlighet att under våren 2011 ingå i en testverksamhet innan systemet sätts i fullskalig drift.

Ny förordning: Lärlingsutbildning för vuxna (2010:2016)

Kommuner kommer från och med våren 2011 ges möjlighet att ansöka om ett särskilt statsbidrag för att genomföra lärlingsutbildning för vuxna med start hösten 2011. Förordningen avser även lärlingsutbildning för utvecklingsstörda, särvux.

Om statsbidrag utgår för lärlingsutbildningen, kan kommunerna även få ersättning till arbetsplatsen och för utbildning av handledare på arbetsplatsen. Utbildningen för den enskilda individen kan pågå under högst två år. Satsningen avser åren 2011-2014.

Utredning: Tidsbegränsning för sfi utreds

En särskild utredare ska undersöka hur fler nyanlända ska kunna lära sig svenska snabbare genom att reglerna ändras för under hur lång tid det är möjligt att delta i svenskundervisning för invandrare (sfi). Utredarens förslag ska syfta till att effektivisera utbildningen så att det skapas gynnsammare förutsättningar för invandrare att integreras i samhället och för att de snabbare ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Utredaren ska bland annat

- föreslå hur en tidsbegränsning av sfi ska utformas,
- föreslå när det ska vara motiverat att göra avsteg från en tidsbegränsning och därmed förlänga tiden i sfi, och
- bedöma hur en tidsbegränsning av sfi kan påverka utbildningens genomförande och kursplanen i ämnet svenska som andraspråk inom grundläggande kommunal vuxenutbildning (komvux) samt vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux).

Utredaren ska lämna förslag till nödvändiga författningsförslag. Utredningstiden har förlängts. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2011. Se vidare:

<http://regeringen.se/sb/d/108/a/136736>

Rätten att komplettera till grundläggande behörighet för elever på yrkesinriktade program

Den nya rätten för elever från gymnasieskolans yrkesprogram att komplettera till grundläggande behörighet, kommer att få effekter för vuxenutbildningen fr.o.m. 2014.

En god arbetsmarknad kan göra att yrkes eleverna direkt efter gymnasiet får eftersökt arbete. Men en sämre arbetsmarknad eller om man vill göra en yrkeskarriär kan göra att de unga väljer att komplettera till grundläggande behörighet istället. Visserligen tillåts dessa grupper att läsa redan idag, men det är oklart om gruppen framöver blir större med anledning av den nya rättigheten.

Nya antagningsregler till högskolan

Nya regler för antagning till högre utbildning ger effekter för vuxenutbildningen från och med 2010. Det är svårt att överblicka konsekvenserna för dessa förändringar eftersom reglerna ger fördelar eller nackdelar beroende på vilken nytta individen har av meritpoäng eller möjligheten att placeras i olika urvalsgrupper.

2 EKONOMI OCH MARKNAD

2.1 Ekonomisk utveckling

Svensk ekonomi är inne i stark tillväxtfas. BNP beräknas ha ökat med nära 6 procent under år 2010. Arbetsmarknadsläget fortsätter att förbättras och sysselsättningen stigen. Konjunkturläget i Stockholms län fortsätter att växa starkt. Sysselsättningen ökar under 2011 och redan idag upplever företagen problem med att få tag i rätt kompetens och arbetskraft. Bristen på arbetskraft förhindrar företag att matcha den ökade efterfrågan, vilket dämpar tillväxten. (Källa: *Konjunkturinstitutet*)

2.2 Demografisk utveckling

Befolkningsprognosen 2010 för Stockholms stad visar att antalet barn i åldern 6-15 år ökar mellan åren 2010-2019 med drygt 20 000 personer. Antalet yngre skolbarn, 6-9 år, har redan börjat öka, och fortsätter att öka från 31 700 till 43 200 under prognosperioden, en ökning med 11 500 barn. Mellanstadiebarnen, 10-12 år, ökar från 21 000 till 30 000 under samma period.

Den demografiska utvecklingen av antalet barn och ungdomar ställer krav på förvaltningen att kunna anpassa tillgängliga resurser utifrån växlande behov. Det finns också en osäkerhet kring fristående skolors utveckling och elevandelar som komplicerar dimensioneringen.

2.3 Skolmarknad

Utveckling

Stadens uttalade mål är att det ska finnas en mångfald av skolor för medborgarna att välja på. Det ska finnas ett brett urval av verksamheter, inriktningar och fristående alternativ där kunskap står i fokus. Detta har bidragit till expansiv utveckling av en skolmarknad med pedagogisk mångfald. Den snabba utvecklingen av skolmarknaden i Stockholm och ny lagstiftning har medfört andra och större krav än tidigare på den administration som svarar för tillhandahållandeuppdraget.

I Stockholm går 21 procent av alla stockholmselever i fristående grundskolor belägna i Stockholm. Fristående grundskolors marknadsandelar avseende Stockholmselever bedöms av förvaltningen fortsätta öka i samma takt som tidigare, med cirka 1 procentenhet per år.

Drygt hälften av alla gymnasieelever boende i Stockholm går i en Stockholmskola. Stockholmselever som går i fristående gymnasieskolor har

successivt ökat från 3,4 procent 1993 till 37 procent 2010 och cirka 10 procent av Stockholmseleverna går i en kommunal skola utanför Stockholm stad.

Inom vuxenutbildningen har vid jämförelse mellan läsåren fördelningen av andelen studerande hos egen och extern regi förändrats till egen regis nackdel, från att under många år varit runt 45 procent av all vuxenutbildning till nuvarande 33 procent (läsåret 2009/10). Vilka konsekvenser detta kan få i form av övertaliga lärare och outnyttjade lokaler är oklart. Samtidigt är söktrycket till vuxenutbildningen svårt att tyda, det skiljer sig i staden jämfört med andra kommuner i länet.

I riket går utvecklingen mot att fristående skolor bildar koncerner. Detta kan på sikt medföra att små fristående skolor slås ihop eller köps ut, med påföljden att variation och pedagogisk mångfald kan komma att minska. Även i Stockholm kan en tendens med fler koncerner skönjas. En fortsatt koncernbildning med färre huvudmän kan motverka den önskade utvecklingen av ett brett spektra av skolor, med olika pedagogiska inriktningar, som medborgarna kan välja emellan.

Den förväntade befolkningsökningen under åren framöver, framför allt av barn i grundskoleåldrarna, kommer troligtvis att attrahera enskilda skolhuvudmän till att etablera sig i staden. Skolverket uttalar att vi står inför en överetablering av fristående gymnasieskolor i landet eftersom elevantalet snart börjar sjunka och påtalar att allt fler fristående skolor gör att kartan över det offentliga skolväsendet håller på att ritas om. Skolverket ställer vidare en rad frågor om hur expansionen av fristående skolor påverkar samhällets insyn och kontroll, vad som händer med kommunernas ansvar för elevernas utbildning. Man befarar också att konkurrensen kommer att hårdna och både kommunala och fristående skolor kommer att tvingas lägga om eller lägga ner verksamheter.

Konsekvenser av ny skollag

Den nya skollagen innebär att samma regler ska gälla för offentliga och fristående skolor, om inget annat anges. Det betyder att en verksamhet med fristående huvudman ska använda sig av samma läroplaner, kurs- och ämnesplaner, bestämmelser i skolformsförordningarna och övriga föreskrifter som i den offentliga skolan. Fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning kan komma att få undantag när det gäller lärarbehörighet och betygssättning. Reglerna ska även i möjligaste mån vara desamma för alla skolformer.

Enligt skollagen kan fristående, till skillnad från offentliga skolor, ha en konfessionell inriktning. För att klassificeras som en skola med konfessionell

inriktning ska det framgå att skolans verksamhet präglas av en konfessionell inriktning, till exempel genom fördjupad undervisning i den aktuella religionen.

Kommunen har enligt skollagen det yttersta ansvaret för eleverna. Till skillnad från de fristående huvudmännen har kommunen skyldighet att erbjuda skolpliktiga elever utbildning oavsett bostadsort, det innebär att alla skolpliktiga barn och ungdomar ska ha tillgång till en kommunal grundskola i sitt närområde.

En fristående skola får inte vara segregering utan ska vara öppen för alla. I en situation där en fristående grundskola har fler sökanden än tillgängligt antal platser blir principerna för urval avgörande för om skolan ska anses vara öppen för alla. Fristående grundskolor får endast ha sådana urvalsgrunder som inte sätter öppenheten på spel, exempelvis anmälningdatum, geografisk närhet och syskonförtur. En fristående skola som träffar avtal med en kommun, som innebär begränsningar i öppenhetsprincipen, kan få stå till svars för detta vid en statlig skolinspektion.

Aktuell debatt kring konsekvenser av utveckling av en skolmarknad och valfrihet

Det fria valet av skola har enligt ett antal utvärderande instanser haft många positiva effekter, men också en del negativa, som ökad segregation och konkurrens som kräver en beredskap och insatser.

Det finns rapporter och forskningsresultat som tyder på att valfrihetsreformen och etableringen av fristående skolor har lett till en ökad segregering i samhället. Detta gäller såväl nationellt som internationellt. Studier visar på tendenser till ökad segregation som kan förklaras utifrån att familjer byter mellan skolor belägna i områden med olika sociokulturell struktur. Stockholms skolmarknad är mycket rörlig. Ungefär hälften av eleverna i grundskolan går i en annan skola än den de tillhör utifrån skolpliktsområde och även i andra kommuner. Undersökningar visar att det främst är välutbildade föräldrar med god ekonomi och levnadsvillkor och föräldrar med annan bakgrund än svensk som söker till fristående skolor, vilket förstärker den socioekonomiska och etniska segregationen.

I en aktuell studie av Sara Irisdotter Aldenmyr, fil.dr. vid Lärarhögskolan i Stockholm, diskuteras de kommunala förvaltningarnas ansvar för att främja mångfald i den konkurrensutsatta grundskolan. I studien förs ett resonemang om att styrningen av skolan kommer att alltmer fungera enligt marknadslogiska principer och frågan ställs om mångfald går att främja i ett styrsystem som samtidigt uppmuntrar konkurrens och valfrihet för enskilda medborgare. Se länk:

<\\Ad.stockholm.se\cli-home\ca2home014\aa13052\Documents\UFURIWI\DATA\ORD\omvärld\Konkurrens och mångfald.pdf>

Parlamentarisk utredning om fristående skolor

En parlamentarisk utredning om regler för fristående skolor ska tillsättas under våren och arbeta ungefär ett år. Utredningen ska ta upp en ny lagstiftning som berör de fristående skolorna, bland annat skärpta krav för vinstuttag. Eventuellt kan en ny lag träda i kraft den 1 januari 2013. Alla riksdagspartier är representerade i utredningen.

Tidigarelagd process för ansökning om tillstånd för fristående skola

Nu tidigareläggs processen för att ansöka om tillstånd för fristående skola. Regeringen har beslutat att skolorna ska få besked från Skolinspektionen tidigare. Om möjligt ska besluten vara klara den 1 oktober 2011.

Ansökningarna om att starta en fristående skola eller fritidshem knutet till en fristående skola ska ha kommit in till Skolinspektionen senast den 31 januari, istället för den 31 mars som tidigare. Detta gäller även ansökningar om utökning med årskurser, utbildningar eller nya skolformer på en befintlig skola.

Tidigare besked ger bättre förutsättningar för skolorna att planera sin kommande verksamhet. Detta innebär dock kortare handläggningstid för staden som ska avge remissvar om de ansökningarna om tillstånd för att etablera fristående grund- och gymnasieskola i Stockholm.

En annan nyhet i år är att den som vill ansöka om godkännande för fristående fritidshem knutet till en fristående skola ska vända sig till Skolinspektionen, istället för till kommunen. Här gäller samma tider och ansökningsprocedur som för den som vill starta fristående skola.

Den som vill starta ett fritidshem som inte är knutet till en fristående skola, ansöker som förut om godkännande hos kommunen.

Regional samverkan - KSL

Förvaltningen deltar i utvecklingen av en gemensam gymnasie- och vuxenutbildningsregion för kommunerna i Stockholms län. Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) samordnar. När det gäller gymnasieskolan pågår arbete med att skapa en gemensam elevdatabas i länet, bl.a. avsedd att förenkla hanteringen av den interkommunala ersättningen och ersättningen till de fristående gymnasieskolorna. Samverkan sker även i arbete med att ta fram en årlig läns-gemensam bild över tillgång, efterfrågan och utbud av gymnasial utbildning i länet. Andra exempel på samverkan inom KSL är arbetet med en gemensam

prislista för de gymnasiala utbildningarna, gemensamma elevenkäter och uppbyggandet av regionala programråd.

Arbete och strävan att skapa ett långsiktigt samarbete kring en vuxenutbildningsregion i Stockholms län fortsätter. Stockholm har genomfört en upphandling inom ramen för KSL med nio andra kommuner. Som en konsekvens av upphandlingen förbereds nu, via en styrgrupp, ett gemensamt och effektivt avtals- och kvalitetsuppföljningssystem, ett gemensamt kursutbud samt en myndighetsutövning som svarar mot uppsatta krav.

2.4 Arbetsmarknad

Personalförsörjning

De skärpta kraven i den nya skollagen på lärarbehörighet innebär att läraren måste vara behörig i de ämnen och för de årskurser som betyg ska sättas i. Hur många av de tillsvidareanställda lärarna i förvaltningen som kommer att anses vara obehöriga med de förändrade behörighetskraven vet vi inte i dagsläget. En kartläggning av lärarnas kompetens kopplat till de nya behörighetskraven kommer att göras i förvaltningen, då vi också kommer att få svar på vilken kompetensutveckling det kommer finnas behov av.

Antalet obehöriga lärare totalt i förvaltningen enligt nuvarande regler är cirka fyra procent. Den grupp med procentuellt flest obehöriga lärare är modersmållärarna med 19,6 procent. Av lärare inom gymnasiet respektive grundskolan är ca tre procent obehöriga. Av de obehöriga lärarna återfinns 53,9 procent i grundskolan, 19,5 procent i gymnasiet, 22,6 procent på språkcentrum och fyra procent på S:t Örjans skolor.

Inom grundskolan är det främst inom so- och no-ämnena som det finns lärare som inte har behörighet i alla ämnen. Vid ordinarie personals ledighet för kompetensutveckling kommer en rekrytering av vikarier att behöva göras. Hur det sjunkande elevantalet inom gymnasieskolan kommer att innebära att det blir ett överskott av gymnasielärare är svårt att prognostisera eftersom det har skett en förändring i sökförfarandet. Nu söker länets alla ungdomar på samma villkor, vilket kan medföra att stadens gymnasieskolor (i alla fall innerstadskolorna) kan komma att få fler sökande från kranskommunerna.

Rekryteringsbehov kommer också att finnas med anledning av väntade pensionsavgångar. Av förskollärare/fritidspedagogerna i förvaltningen befinner sig 9,3 procent i åldersspannet 61-66 år. För lärarna är siffran 14,5 procent. De lärarbefattningar med flest antal personer i detta åldersspann är specialpedagoger,

lärare på lågstadiet, lärare på mellanstadiet, gymnasielärare i svenska/språk och modersmåls lärare.

Stadens utmaning kring ungdomsarbetslösheten

En stor grupp unga har problem på arbetsmarknaden och hela 14 procent i gruppen 20 – 24 år var arbetslösa 2008. I den grupp som klarar gymnasieskolan ser det dock ut som om många får jobb eller studerar vidare efter några år. För den grupp som har en kortare utbildning är dock övergången mer problematisk. Allt fler unga får högre utbildning och etablerar sig i arbetslivet med de krav som ställs idag samtidigt som en grupp inte avslutar studierna har svårt att hitta en plats.

En relativt konstant andel i gruppen unga vuxna (åldern 20 – 24 år) har enbart grundskola som högsta utbildningsnivå, ca 10- 12 procent vilket primärt är ett utbildningsproblem då arbetsmarknaden tycks kräva att arbetskraften har gymnasieskola med sig som lägsta utbildning in i arbetslivet. Att ge denna grupp av ungdomar en samlad och anpassad utbildning där olika myndigheter och förvaltningars uppdrag sammanflätas, blir stadens utmaning framöver.

3 AKTUELL DEBATT INOM UTBILDNING SOMRÅDET

3.1 Resultatutveckling - PISA

Svenska elever sämre resultat i PISA 2009

PISA (Programme for International Student Assessment) är en internationell OECD-studie där man mäter 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. År 2009 deltog Sverige för fjärde gången i PISA.

2009 års undersökning visar att svenska 15-åringar inte presterar signifikant bättre inom något kunskapsområde, däremot signifikant sämre i naturvetenskap. I absoluta mått har svenska 15-åringars genomsnittliga resultat försämrats både i läsförståelse jämfört med år 2000 och i matematik jämfört med 2003. I naturvetenskap går det ej att påvisa några statistiskt signifikanta förändringar jämfört med år 2006. Den totala variationen i elevers resultat har ökat det vill säga skillnaderna mellan hög- och lågpresterande elever har tilltagit och är större än i ett genomsnittligt OECD-land.

Länk till Skolverkets rapport: Rustad att möta framtiden? PISA 2009 om 15-åringars läsförståelse och kunskaper i matematik och naturvetenskap i sammanfattning.

[\\Ad.stockholm.se\cli-home\ca2home014\aa13052\Documents\UFURIWI\DATA\ORD\omvärld\PISA 2009 sammanfattning.txt](http://Ad.stockholm.se/cli-home/ca2home014/aa13052/Documents/UFURIWI\DATA\ORD\omvärld\PISA 2009 sammanfattning.txt)

3.2 Likvärdig skola?

Ökande resultatskillnader

Statistik från SCB visar på ökande betygsskillnader mellan skolor i landet och att gapet ökar mellan elever födda i Sverige och elever som invandrat efter sju års ålder. Mindre än hälften av de som är födda utanför EU når gymnasiebehörighet. Forskarna har blivit alltmer eniga om att vilken bakgrund eleverna har får en avgörande betydelse för skolprestationerna. Den största skolsegregationen återfinns i storstadsområden där det också finns stora och synliga grupper minoriteter (Riksdag och Departement 8/2010).

Skillnaderna mellan skolor i områden med olika socioekonomiska strukturer är stora och växande även i Stockholm. I nyhetsprogrammet Rapport i SVT visades i januari ett inslag med utgångspunkt från aktuell statistik från SCB att kunskapsresultaten (andelen gymnasiebehöriga) i så kallade socialt utsatta områden dramatiskt har sjunkit de senaste 12 åren. Från Stockholm stad fanns Husby, Rinkeby, Rågsved, Skärholmen och Tensta med i inslaget som exempel på områden där resultaten sjunkit.

Likvärdighet i utbildning tolkas enligt Skolverket som att alla elever, oavsett social bakgrund och ekonomiska förutsättningar, ska ges samma möjlighet och tillgång till utbildning, samt även möjligheten att tillgodogöra sig utbildningen. I *PISA 2009* tas likvärdigheten i svensk skola upp ur ett trendperspektiv. I rapporten konstateras att Sverige historiskt sett har uppvisat en relativt hög grad av likvärdighet jämfört med de flesta övriga länder i OECD. Av Skolverkets sammanfattning av resultatet i *PISA 2009* framgår att det samlade intrycket i årets undersökning är att Sverige tappat sin position i toppen som ett av länder med de mest likvärdiga skolsystemen i *PISA*-undersökningen 2000 till att numera inte vara mer än ett genomsnittsland när det gäller likvärdighetsaspekter. Denna relativa nedgång beror inte så mycket på att övriga länder kommit i kapp utan den främsta orsaken är att likvärdigheten i Sverige har försämrats under tidsperioden. Dels har skillnaderna mellan hög- och lågpresterande skolor ökat och dessutom har betydelsen av en elevs socioekonomiska bakgrund förstärkts. Den enda indikator som inte förstärkts i *PISA*-undersökningen är den socioekonomiska segregationen mellan skolor.

Dessa frågeställningar uppmärksammades även i den av Skolverket publicerade forskningsrapporten "Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?" från 2009. Kapitel 4 i rapporten, "Samhällsfaktorer och skolresultat", skrivet av docent Monica Rosén från Göteborgs universitet behandlar de samhällsförändringar som ägt rum sedan 1990-talets början och hur de på olika sätt berör och påverkar skolan.

Även andra bidragande faktorer till brister i likvärdigheten lyfts fram i nya rapporter. Skolinspektionen konstaterar i sin första sammanfattande rapport till regeringen utifrån granskningar genomförda 2009 att skolan har ett allvarligt likvärdighetsproblem, många elever får inte den utbildning som de har rätt till. Orsakerna är enligt rapporten flera, till exempel lektioner som inte utgår från de läroplaner som regeringen fastställt, undervisning som inte anpassas till varje elevs förutsättningar och lärare som saknar utbildning i de ämnen de undervisar i.
<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Rapporter/spara-2010/Skolinspektionens-granskningar-2009.pdf?epslanguage=sv>

En rapport med rubriken *”Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter – vad säger forskningen?”* har tagits fram av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. I rapporten förs ett resonemang om orsakerna till de svenska elevernas försämrade resultat i internationella undersökningar. Rapportens författare pekar på skolans förändrade arbetssätt som den enskilt viktigaste orsaken till resultatförsämringen. Individualiseringen av undervisningen har ökat och den lärarledda undervisningen har minskat. Ett ökat ansvar för uppläggning och genomförande av skolarbetet har lagts på eleverna. Detta förändrade arbetssätt slår hårdast mot elever med sämre studieförutsättningar och bidrar på detta sätt till en minskad likvärdighet i skolan.

Se länk till rapporten <http://ifau.se/upload/pdf/se/2010/r10-13-Den-svenska-utbildningspolitikens-arbetsmarknadseffekter-vad-sager-forskningen.pdf>

Könsrelaterade skillnader i skolprestationer

Skillnaderna mellan könen i skolprestationer har fått alltmer uppmärksamhet i debatten kring skolresultat och likvärdighet. Resultatet i PISA visar att utvecklingen i Sverige inom samtliga områden varit mer negativ för pojkarna än flickorna. I läsförståelse presterar flickor signifikant bättre än pojkar i samtliga deltagande länder. Skillnaden mellan flickor och pojkar i Sverige är signifikant större än OECD-genomsnittet. I matematik är pojkars uppmätta medelvärde högre än flickors i samtliga OECD-länder förutom i Sverige. I naturvetenskap finns inga signifikanta skillnader mellan flickor och pojkar i Sverige, i nio OECD-länder har pojkar bättre resultat än flickor.

Flera forskningsrapporter har nyligen publicerats på uppdrag av den av regeringen tillsatta Jämställdhetsdelegationen där genusperspektivet lyfts fram som en viktig faktor som påverkar skolframgång. I rapporterna diskuteras och framförs teorier om varför flickorna lyckas bättre i skolan, såväl sociala och kulturella som biologiska skillnader mellan könen, identifieras som viktiga orsaker. Forskarna betonar utifrån olika utgångspunkter att dessa rön bör tas på allvar och att en diskussion bör föras om vad som kan göras för att minska dessa skillnader i skolresultat.

I Jämställdhetsdelegationens slutbetänkande *Flickor, pojkar, individer - om betydelsen av jämställdhet för kunskap och utveckling i skolan* dras slutsatsen att flickor presterar bättre än pojkar i skolan, flickor mår sämre än pojkar, flickor utsätts oftare för trakasserier och både pojkar och flickor hindras av traditionella könsroller. Se länk nedan.

<http://regeringen.se/content/1/c6/15/84/27/7f4c3197.pdf>

Se övriga rapporter som publicerats av Jämställdhetsdelegationen nedan.

Pojkar och skolan: Ett bakgrundsdokument om "pojkkrisen".

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/91/57/6fe1960f.pdf>

Könsskillnader i skolprestationer – idéer om orsaker

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/91/37/08eec22b.pdf>

Biologiska faktorer och könsskillnader i skolresultat

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/91/48/baa0017e.pdf>

Pojkars och flickors psykiska hälsa i skolan – en kunskapsöversikt

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/49/84/3e10eb14.pdf>

Skolan och ungdomars psykosociala hälsa

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/49/85/5943b562.pdf>

Resultatuppföljning, läskvalitet och skolutveckling

<http://regeringen.se/content/1/c6/15/84/26/358dde7f.pdf>

Hedersrelaterad problematik i skolan – en kunskaps- och forskningsöversikt

<http://regeringen.se/content/1/c6/15/77/93/feb636d3.pdf>

Andra aktuella rapporter

McKinseyrapport – How the world's school systems keep getting better

I denna rapport analyseras 20 olika utbildningssystem runt om i världen, hur dessa system har gjort för att uppnå signifikanta, uthålliga och spridda resultatförbättringar, dock på olika nivåer.

[\McKinsey 2 - How the worlds \(3\).pdf](#)

Utvärdering av metoder mot mobbning

Skolverket har genomfört en omfattande utvärdering av metoder mot mobbning. I granskningen har ingått åtta program; dessa är Friends, SET, Lions Quest,

Olweusprogrammet, Farstametoden, Skolkomet, skolmedling och StegVis. Undersökningen har pågått i tre år och utförts av sju forskare under ledning av Skolverket. Resultaten visar att flickor är lika utsatta som pojkar och att olika insatser fungerar olika för pojkar och flickor. Skolverket är kritisk till att använda färdiga program och konstaterar att alla åtta granskade program innehåller inslag som är ineffektiva eller rentav riskerar att öka mobbningen. Skolverket kan därför inte rekommendera att skolorna använder något de granskade programmen fullt ut i arbetet mot mobbning.

Se www.skolverket.se/publikationer

3.3 Nya kommunikationsformer – sociala medier

Den snabbt växande utvecklingen av användandet sociala medier på myndigheter och organisationer har aktualiserat behovet av ett regelverk och policy för myndigheternas hanterande av kommunikationen på de sociala medierna. Sveriges Kommuner och Landsting har efter en juridisk granskning konstaterat att det är fritt fram för kommuner att använda sig av sociala medier så länge regelverket följs och vissa grundläggande beslut är tagna. SKL har i avvaktan på riktlinjer sammanställt en pm för vad som gäller för sociala medier och handlingsoffentligheten. Se länk www.skl.se/press/socialamedier

Regeringen har gett den nya E-delegationen i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur myndigheter använder sociala medier, särskilt om hur de rättsliga aspekterna ska beaktas. En första version av riktlinjerna är nu (våren 2011) klara och innehåller beskrivningar om vilka rättsliga krav myndigheterna måste följa, vilka rutiner de bör införa och vilka resurser de bör avsätta. Se länk <http://www.edelegationen.se/sida/riktlinjer-for-sociala-medier>

Användningen av sociala medier kan innebära att personuppgifter behandlas. Detta innebär att reglerna i personuppgiftslagen och i vissa fall, särskild registerlagstiftning måste följas. Datainspektionen har sammanställt information om vad detta kan innebära för bland annat kommuner. <http://www.datainspektionen.se/Documents/faktablad-sociala-medier.pdf>

Utvecklingen av sociala medier har också väckt frågor om och hur kommunerna ska bemöta inlägg och kommentarer i de sociala medierna på kommunernas verksamhet. Sociala medier innebär ökade möjligheter till kommunikation med förvaltningens målgrupper, men kan också ha få konsekvenser som förvaltningen bör ha en beredskap för.

3.4 Internationellt samarbete

EU

I mars 2010 presenterade EU-kommissionen en ny strategi för tillväxt och sysselsättning [Europa 2020](#) som ersätter Lissabonstrategin. Utbildningsfrågor har här en helt annan ställning än tidigare och ses som en mycket viktig nyckel till ekonomisk tillväxt och social sammanhållning.

Europarådet rekommenderar medlemsstaterna och kommissionen att verka för strategins målsättningar genom nationella beslut och prioriteringar och genom effektivare arbetsmetoder i det europeiska samarbetet. Man föreslår bland annat arbetscykler på tre år med uppföljning, prioriterade områden med indikatorer för varje cykel, fokus på erfarenhetsutbyte och resultatspridning, gemensam övervakning och styrning genom regelbundna lägesrapporter och uppdatering av indikatorer. Överlag är det stort fokus just på strategier och konkreta åtgärder för att minska antalet elever som inte fullgör sin skolgång till minst gymnasienivå. Troligtvis kommer därför fler initiativ med detta fokus att lanseras, t.ex. inom ramen för det samarbetet i [Eurocities](#), där utbildningsfrågor fått en större tyngd från och med 2010.

[Ett av de fem målen](#) i den nya strategin handlar direkt om utbildning: att verka för en generellt högre utbildningsnivå genom att fler genomgår gymnasieutbildning och fler går vidare till eftergymnasiala studier. Indikatorer för dessa mål är att reducera andelen skolavhopp till mindre än 10 procent och öka andelen unga med universitetsutbildning till 40 procent. En förutsättning för detta, är att varje land formulerar nationella mål och utarbetar riktlinjer för hur de ska uppnås. En viktig del är uppföljning och utvärdering samt öppenhet så att alla verkligen gör det man åtar sig att göra. En annan aspekt av öppenheten är att ge större möjligheter att lära av varandra.

Målen för 2020:

- Andelen barn som mellan 4 års ålder och åldern för obligatorisk skolstart deltar i förskoleverksamhet ska vara minst 95 procent.
- Andelen 15-åringar med otillräckliga kunskaper och färdigheter i läsning, matematik och naturvetenskap ska vara mindre än 15%.
- Andelen unga som slutat studera utan att uppnå gymnasienivå ska vara mindre än 10 procent.
- Andelen 30-34-åringar med eftergymnasial utbildning ska vara minst 40%.
- Vuxnas deltagande i livslångt lärande ska vara minst 15 procent.

För att leva upp till målen har kommissionen lanserat ett antal s.k. flaggskepp som medlemsländerna förväntas implementera. Kommissionens undersökningar visar att 35 procent av de nya jobben år 2020 kommer att kräva kvalifikationer på hög nivå och 50 procent fordra kvalifikationer på medelhög nivå. Två av dessa ”flaggskepp” berör särskilt utbildningsfrågor, ”*Youth on the move*” och ”*An agenda for new skills and jobs*”.

[*Youth on the move*](#) (Unga på väg) är en strategi för ungas mobilitet, vars syfte är att undanröja hinder för och ge stöd åt unga som vill studera, praktisera eller arbeta utomlands för att bredda kompetenser och öka anställningsbarhet. Av oberoende undersökningar framgår att mer än 40 procent av arbetsgivarna fäster vikt vid erfarenhet av studier och arbete utomlands, vilket inte bara ger ungdomar möjlighet att förbättra språkkunskaper utan också att skaffa sig andra attraktiva färdigheter.

[*An agenda for new skills and jobs*](#) (Ny kompetens för nya arbetstillfällen) syftar till att modernisera villkoren på arbetsmarknaden och tillhandahålla fler möjligheter för människor till vidareutbildning. Verktyg för detta är bland annat implementeringen av strategin för europeiskt samarbete inom utbildningsområdet och implementeringen av den europeiska referensramen för kvalifikationer. 27 europeiska länder ingår i överenskommelsen om ett gemensamt ramverk för kvalifikationer, [EQF \(European Qualifications Framework\)](#) (se mer sid). I övrigt gäller den strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete ([Utbildning 2020](#)) som antogs i maj 2009. Denna omfattar följande:

Språk – kommissionen ska på grundval av det pågående arbetet kring språkkunskaper senast i slutet av 2012 lägga fram ett förslag till rådet på indikatorer för detta område mot bakgrund av Europarådets ambition från 2002 att lära sig två främmande språk vid tidig ålder.

Strukturfonderna – Europarådet rekommenderar att ekonomiska resurser från strukturfonderna används för att förbättra utbildningssystemen i enlighet med de övergripande strategiska målen och medlemsstaternas prioriteringar. Detta synes ske på olika sätt i olika medlemsstater. Strukturfonderna tillåter fr.o.m. 2010 utländska partners, även i pågående projekt.

OECD

OECD-projektet [Review on Evaluation and Assessment Frameworks for Improving School Outcomes](#) startade i slutet av 2009 och ska svara mot det stora intresset för bedömning och utvärdering på såväl nationell som internationell nivå. Man vill tillhandahålla en beskrivning för varje land av upplägg, implementering

och användning av processer för bedömning och utvärdering, en analys av styrkor och svagheter med olika system samt rekommendationer för förbättringsarbete. En slutrapport kommer att presenteras 2012. Sverige deltar i de flesta delar av projektet och i september publicerades den första svenska nationella översikten.

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
KVALITETS- OCH EKONOMIAVDELNINGEN